

УДК 658:005.342

DOI:10.5281/zenodo.11874338

Є.Л. Чміль, здоб. ступ. PhD (ДБТУ, Харків)

КОНТРОЛІНГ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Контролінг як система інформаційного забезпечення управлінських рішень пройшов довгий шлях розвитку в Європі, від зародження перших ідей у 18 столітті до сучасної практики, що характеризується високим рівнем стандартизації, використанням сучасних інформаційних технологій та розвинутою культурою управління (з 1970-х років). Наразі, змістове навантаження контролінгу в країнах Європи суттєво розрізняється. Так, у Великобританії контролінг більш орієнтований на практичне застосування, тісно пов'язаний з менеджментом та більш націлений на потреби ринку і його ототожнюють зі сферою внутрішньогосподарського (управлінського) обліку. У Німеччині контролінг розглядається як система, що орієнтована на довгострокову перспективу розвитку підприємства та поєднує в собі не тільки управлінський облік і контроль, але й інші складові [1, с. 89]. Понад 90% великих європейських компаній мають у своїй організаційній структурі підрозділ контролінгу, що передбачає виконання переліку додаткових функцій, до яких не входять ведення бухгалтерського обліку, складання балансу, облік податків та страхування, оскільки дані завдання виконує фінансова служба. В Україну термін «контролінг» прийшов з європейських країн на початку 90-х років ХХ сторіччя, що пов'язано з переходом країни до ринкових відносин та необхідністю заміни внутрішнього обліку на ефективну систему прийняття управлінських рішень. Знаходячись на перетині обліку, планування, контролю та аналізу, контролінг займає особливе місце в управлінні підприємством, пов'язує всі функції управління, інтегрує та координує їх, при цьому не замінює управління, а переводить управління на якісно новий рівень [2, с. 93]. Слід зазначити, що поняття «контролінг» на сучасному етапі розвитку економіки не має чіткого визначення, а більшість науковців для трактування сутності контролінгу використовують сім основних категорій: концепція, діяльність, технологія, напрям, інструмент, механізм та система. Проте, актуалізується питання сутності та ролі контролінгу саме в управлінні інноваційним розвитком підприємства. Так, на думку Н. Михайліченко «контролінг інновацій, це складова системи контролінгу з орієнтацією на окремі сфери фінансово-господарської діяльності підприємства, що

здійснює підтримку управління інноваційною системою підприємства шляхом координації, моніторингу, аналізу, методичного та інформаційного забезпечення інноваційних проєктів» [3, с. 164]. Під контролінгом інноваційної діяльності Н. Михайлишин та Н. Мельник розуміють «методику управління інноваційною моделлю розвитку підприємств, спрямовану на вивчення тенденцій розвитку мікро- і макросередовища підприємства, виявлення резервів і удосконалення координації системи управління інноваційною діяльністю з використанням нових інформаційних технологій і сучасних методів прийняття рішень для забезпечення реалізації інноваційного потенціалу підприємства» [4, с. 101]. За цих умов контролінг – це система, орієнтована на успішний розвиток підприємства в майбутньому.

Впровадження контролінгу як сучасного інструменту управління дає можливість оптимізувати процес прийняття рішень у сфері інноваційної діяльності. При цьому, першочерговим завданням контролінгу є налагодження оптимальної взаємодії та взаємозалежності інформаційних потоків між усіма ключовими функціональними сферами управління. Процес управління у загальному вигляді складається з таких основних функцій (планування, організація, мотивація, контроль, координація) та додаткових (інформаційна підтримка, управління ризиками, підвищення інноваційно-інвестиційної привабливості, підтримка трансферу технологій) [5, с. 9]. Важливо зазначити, що не всі функції є однаково важливими для кожного конкретного підприємства, бо перелік та пріоритетність функцій визначаються індивідуальними потребами та особливостями підприємства. Тому роль контролінгу в процесі управління інноваційним розвитком підприємства полягає у створенні системи, яка забезпечує ефективне планування, організацію, мотивацію, контроль і координацію. За допомогою планування встановлюються цілі та завдання інноваційного розвитку підприємства, визначаються необхідні ресурси для інноваційного розвитку та їх розподіл, розробляються плани інноваційного розвитку, встановлюються конкретні показники та параметри, визначається величина та джерела отримання інноваційних ресурсів та напрями їх використання. Організація передбачає формування системи управлінського обліку яка виходить за межі бухгалтерського обліку, і призначена для забезпечення персоналу інформацією для, обліку, оцінки, аналізу інноваційної діяльності підприємства, відображає результати інноваційної діяльності в фінансових і нефінансових показниках. Мотивація полягає в активізації працівників та їх зацікавленні в ефективній роботі для досягнення цілей інноваційного розвитку. За допомогою контролю здійснюється

кількісна та якісна оцінка інноваційного розвитку, розробляються заходи щодо коригування відхилень фактичних результатів від планових значень.

Перехід від концептуального розуміння ролі контролінгу до його практичного впровадження вимагає розробки алгоритму, який забезпечить систематичний та послідовний підхід, з урахуванням трендів сучасності, а саме цифровізації [6, с. 57]. Використання цифрових рішень для контролінгу значно покращує ефективність управління інноваційною діяльністю підприємства, автоматизує рутинні процеси, підвищує точність і своєчасність даних, а також сприяє покращенню комунікації та співпраці між різними підрозділами. Впровадження контролінгу інноваційної діяльності підприємства на засадах цифровізації дає можливість підприємствам не лише оптимізувати свої внутрішні процеси, але й підвищити конкурентоспроможність. Таким чином, застосування європейських практик у сфері контролінгу дозволяє забезпечити послідовність та систематичність у реалізації заходів, спрямованих на покращення управління інноваціями за допомогою сучасних цифрових технологій.

Інформаційні джерела

1. Кащена Н.Б. Контролінг у системі управління економічною активністю торговельного підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2019. Вип. 2 (30). С. 89–101. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/2791>
2. Нестеренко І.В., Чміль Є.Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 1(01). С. 92–99. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-15>
3. Михайличенко Н.М. Проблеми визначення кола функцій контролінгу інновацій. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 1. 164–168. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>
4. Михайлишин Н.П., Мельник Н.Г. Контролінг інноваційної діяльності як засіб реалізації інноваційного потенціалу підприємства. *Інноваційна економіка*. 2010. №1. С. 101–105.
5. Чміль Г.Л. Цифровізація діяльності суб'єктів споживчого ринку: можливості та загрози. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія : «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2021. № 13. С. 124–134. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2021-13-13>
6. Нестеренко І.В., Чміль Є.Л. Диджиталізація формування облікової інформації про інноваційну діяльність суб'єктів бізнесу. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 6 (6), С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.6-11>